

## **„ДВЕ ОБАЛЕ“: ФУЕНТЕСОВА РЕВИЗИЈА ПРОШЛОСТИ У ПОТРАЗИ ЗА НАЦИОНАЛНИМ ИДЕНТИТЕТОМ**

У раду се преиспитује питање превођења и улоге преводиоца у сусрету две културе у тексту „Две обале“ мексичког писца Карлоса Фуентеса. Дело се посматра као историографска метафикција и рад потврђује Фуентесове постмодерне ставове о историји као о људској конструкцији. Приступ историји је условљен текстуалношћу и освајање Мексика се познаје путем писаних докумената који сведоче о њему. Полазећи од *Праве историје о освајању Нове Шпаније* Бернала Дијаса дел Кастиља као подтекста, Фуентес поново тумачи прошлост Мексика, уз посебан осврт на личност преводиоца Херонима де Агилара о коме у хроници нема пуно података а чија улога у освајању новооткривених територија јесте одлучујућа за развој историје. Будући да сваки приступ страног култури захтева процес превођења, на преводиоцу је одлука о премошћивању културних разлика и омогућавање дијалога, односно колонизације. Рад поставља питање преводиоачеве идеологије условљене његовом двоструком припадношћу родној шпанској, али и усвојеној индијанској култури. У том контексту издаја, истина и лаж постају проблематичне категорије чије се границе временом замагљују и чији се утицај на ток историје доводи у питање. Преводилац, који поседује речи, свестан је да поседује и моћ да ствара историју.

**Кључне речи:** хронике, освајање Мексика, сусрет култура, превођење, издаја

Мислити историјски данас значи мислити критички и контекстуално (Хачион 1996: 155). Постмодернизам поново разматра историју као људску конструкцију и таква теоријска свест о историји створила је основу за преиспитивање садржаја из прошлости. Постмодернизам сматра да је приступ прошлости условљен текстуалношћу и пита се да ли можемо уопште да познајемо прошлост осим путем њених текстуализованих остатака (Хачион 1996: 44).

Писати Историју – историографске списе, анале, хронике – значило је служити се провереном и поузданом грађом, историјским

чињеницама, што је потврђивала употреба докумената, архива. Међутим, постмодерно писање проналази многа „мрачна места“ у тим прихваћеним „чињеницама“ и делујући унутар њих настоји да преиспита њихову легитимност у приказивању прошлости чиме доводи у питање поузданост званичне историје. Постмодернисти фикционализују историју, али самим тим они тврде да и историја може бити тек једна врста фикције (Мекхејл 1996: 118). Постмодерни историјски роман или историографска метафикција, у термину Линде Хачион, јесте ревизионистички у том смислу што ревидира садржај забележене историје, поново је тумачи, па тиме демистификује или раскринкава правоверну верзију прошлости. Апокрифна или алтернативна историја су називи које Брајан Мекхејл даје делима која допуњавају забележену историју уз тврдњу да враћају оно што је заборављено или потиснуто, било да притом делују унутар мрачних делова историје, било да нарушавају ограничење на мрачне делове. У оба случаја, наводи Мекхејл, ради се о јукстапозиционирању званично прихваћене верзије прошлих догађаја и једне друге верзије, која се од званичне често радикално разликује (Мекхејл 1996: 115). Постмодерно писање историје обраћа пажњу на оне догађаје и личности који су у Историји искључивани или занемаривани.

Четрдесетих година 20. века у Хиспанској Америци почиње да се развија нови хиспаноамерички роман чија основна одлика јесте „суочавање са стварношћу и њено претакање у уметничку форму, што је изазов на који писци овог поднебља сложене социјалне, етничке, политичке и цивилизацијске структуре морају да се одазову“ (Павловић Самуровић 1993: 208). У оквиру новог хиспаноамеричког романа јавља се у седамдесетих година 20. века „нови историјски роман“, као ревизионистички ток историје које одликују деконструкција, скептицизам, демистификација и повратак на фрагментарно и интраисторијско – повезано са постмодернистичком визијом света – као механизам који покушава да попуни прећутана места историје.

Велики број мексичких романа и приповедака до краја 20. века осцилира између ангажованог односа према стварности и ревизије локалне историје, као покушај да пронађу објашњење за оно што се догодило (Хелмут 1997: 19). Карлос Фуентес (*Carlos Fuentes*), мексички писац, припада „Генераацији средине века“ (*Generación de Medio Siglo*) названој по једном часопису кратког века, који је окупљао младе писце рођене у периоду 1921-1935. године. Сва његова дела баве се историјом Мексика, нарочито утицајем прошлости – која

није призната и асимилована – на садашњост (Гонсалес Боишо и Ордис Васкес 2008: 201). Године 1981. Фуентес је осмислио заједнички наслов за своја дела *La edad del tiempo* („Доба времена“) унутар којег се његови романи сврставају у циклусе закључно са делом *Наранџа или кругови времена (El Naranja o los círculos del tiempo)*. У свих пет прича у *Наранџи* приповедачи свесно алудирају на језик којим се служе да би изложили своју верзију историје и да би преиспитивали туђе верзије. У исто време, ове личности расправљају о томе колико су њихови животи у историји допринели формирању културног идентитета Мексика. Ово питање се уклапа и у дискурс тзв. филозофије мексиканства која је средином 20. века била актуелна у Мексику и којој је највише допринео својим делима Октавио Паз, један од аутора који је имао највише утицаја на формирање Фуентесових идеја о књижевности, посебно о роману (Еган 2006: 331-332). Фуентес тако следи тезу Октавија Паз да Мексико једино може да се призна у плуралности своје културе и мешанству (*mestizaje*) (Гонсалес Боишо и Ордис Васкес 2008: 202). Стога се ове приче чија се радња збива у различитим моментима историје, заокружене и међусобно независне, али тематски и путем заједничког мотива наранџе, могу посматрати као поглавља једног историјског романа који чине једну кохерентну целину (в. Еган 2006: 331-339), а чија идеологија повезује овај роман са осталим насловима циклуса „Доба времена“.

Писац новог хиспаноамеричког романа, сматра Фуентес, поставља се радикално пред прошлост и започиње њену ревизију од једне очигледне чињенице – недостатка језика. Обавеза писца је много сложенија него раније: критичка разрада свега што није изречено у дугој историји лажи и прећуткивања. Обавеза писца је стога да измисли језик а то значи рећи све оно што је историја прећутала (Фуентес 1969: 30). Једна од одлика хиспаноамеричког бума у делима Карлоса Фуентеса јесте нагласак на језику не као на одразу стварности већ као на снази која може да ствара сопствену стварност (Хелмут 1997: 19). Задатак писца тако постаје реконструкција историје уз више приближавања истини и то, парадоксално, путем фикционализације историје (Сен-Андре 2001: 195-196). Само писана реч, сматра Фуентес, може да одузме боју ономе што се сматра „стварношћу“ како би се показала стварност коју званична „стварност“ скрива (Фуентес 1969: 85).

Историја освајања Хиспанске Америка позната је на основу хроника (писама, извештаја, писама-извештаја...) које у 16. и 17. веку постају синоними са историјским текстовима. Хронике су пи-

сане из различитих потреба – ради извештавања финансијера експедиција, писања студија о земљама и народима на које су шпански освајачи наишли, доказивања равноправности Индијанаца, па и исправки ранијих визија и писања „истините историје“ освајања. Међутим, оно што је заједничко тим хроникама јесте да истичу значај великих освајача, конкистадора, а да у мањој мери представљају, па чак занемарују, учинке осталих учесника у освајању. Један од тих запостављених, а битних, учесника у освајању и колонизацији Хиспанске Америке јесте и преводилац који омогућава комуникацију између удаљених и непознатих цивилизација, те од које зависи читава судбина освајања. Сваки приступ некој страни култури увек подразумева процес превођења. Превођење се не врши само између два различита језика већ и између две различите културе, чиме оно постаје интеркултурна комуникација (Уртадо Албир 2001: 605). Превођење као такво настаје ради превазилажења/премошћивања културних разлика (Уртадо Албир 2001: 507-509), тако да је преводилац у ствари посредник међу културама и као такав мора да познаје елементе обе културе да би могао да реши културне елементе и да преводи (Уртадо Албир 2001: 608). Будући да преводилац има улогу у одређеном друштвеном контексту чији део он представља, превођење постаје идеолошка активност (Уртадо Албир 2001: 618). Теорије које превођење посматрају као интеркултурну комуникацију слажу се да постоји повезаност превођења и идеологије, да преводилац показује везе између дискурса и моћи. Отуд је битно одговорити на питања попут: ко преводи? За кога преводи? Шта се преводи? Како се преводи? Шта се изоставља, додаје или мења ради контролисања поруке?

Стога, личност преводиоца је од пресудног значаја за успешну сарадњу две културе. Име једног у хроникама мање спомињаног преводиоца, Херонима де Агилара (*Jerónimo de Aguilar*) из заборава буди Карлос Фуентес који му одузету реч у историји и хроници надокнађује тиме што му даје улогу приповедача у причи „Две обале“ (*Las dos orillas*), првој од пет прича од којих се састоји *Наранца*. Како сам Херонимо наводи, његово име ретко се помиње у хроникама, па чак и у оној која је написана са намером да се спасу од заборава заслуге многобројних анонимних учесника Кортесове (*Hernán Cortés*) мисије: „Педесет осам пута ми је летописац Бернал Дијаз дел Кастиљо споменуо име у својој *Правој историји о освајању Нове Шпаније*. Последње што се о мени зна јесте да сам био већ мртав кад је Ернан Кортес кренуо у свој злосретни поход

на Хондурас, октобра 1524. Тако износи летописац, да би убрзо на мене заборавио“ (Фуентес 2000: 8).

Међу хроникама открића и освајања прави се разлика између текстова хроничара који су писали о освајању на основу туђих сведочанстава и без личног учешћа у описаним догађајима – „testigos de oídas” их називају – и текстова самих сведока и учесника у освајању – „testigos de vista” – који се, будући да имају информације из прве руке, сматрају поузданијим приповедачима. Стварност представљена у таквим хроникама јесте аутентизирана присуством и учешћем приповедача у догађајима које описује и његове речи стога стичу објективно важење. Херонимо де Агилар се такође труди да стекне поверење читаоца и стога почетак његове приповести чини реченица: „Видео сам све“ (Фуентес 2000: 7) којом жели да обезбеди легитимитет приповедача. Од ове реченице читава прича се развија са једном једином намером – да придобије читаоце и убеди у историјску истинитост онога о чему приповеда. На овај начин Фуентес оживљава писање хроничара чији је основни циљ увек исти – да убеди читаоца да је његова верзија најверодостојнија, као што је случај са делом Бернала Дијаса дел Кастиља које служи Фуентесу као подтекст за причу „Две обале“. Међутим, као и у случају Бернала Дијаса дел Кастиља, тако и Херонимов искрен тон и тежња ка истинитости јесу само привид. Херонимо прави избор при представљању ликова и манипулише подацима који доприносе стварању слике округлог Кортеса (Пељус 2004: 192). Приповедачева позиција је специфична и по томе што он пише своју приповест из смрти, када нема више шта да добије нити да изгуби, па преиспитује историју са дистанце како би пронашао њену суштину. Необична перспектива из које се пише приповест о Кортесовом освајању Мексика пружа не само основу за нову интерпретацију историјских догађаја, већ и промишљање о њиховим последицама на будућност Мексика, јер, како каже Фуентес, треба се сетити будућности и измислити прошлост (Сен-Андре 2001: 195-196).

У причи „Две обале“ освајање, о коме се приповеда из постхумне и не мање маргиналне перспективе Херонима де Агилара, представља се као борба речима. Моктесуми је реч одузео Кортес, који се ослања на два тумача, или како их хроничари зову – „два језика“. Од речи зависи моћ и они који не разумеју дискурсе падају на страну губитника, попут Педра де Алварада. У причи се наглашава значај језика као суштинског инструмента освајања, али и средства издаје. Онај који поседује реч, одлучује о судбини других. А реч у сусрету непознатих култура припада онима који могу да премосте

јаз међу њима познавањем оба језика у дијалогу – преводиоцима. Управо зато Фуентес за приповедача сусрета Кортеса и Моктесуме и пада Теноћтитлана поставља Херонима де Агилара, преводиоца, који може да открије оно што је другима ускраћено непознавањем језика. Сузан Баснет (2009: 51) у тексту „Покоран или моћан – ново вредновање улоге преводиоца“ наводи да се крајем ренесансе створила слика о преводиоцу као робу или као покорној жени, која је потрајала и у наредним вековима. Међутим, Херонимо де Агилар није желео никоме да се потчини и тражио је не само равноправност него и признавање да је он једини мост између две културе. Спознавши моћ у поседовању речи, Агилар манипулише обема странама у дијалогу у циљу доказивања сопствене надмоћи: „јер сам потврдио своју моћ да одлучујем о миру и рату благодаревши речима које сам поседовао“<sup>1</sup> (Фуентес 2000: 32). Откриће Хиспанске Америке постаје његов „властити подвиг открића“, а његово оружје је језик који „представљао је моћ; и више од моћи, сам живот“<sup>2</sup> (Фуентес 2000: 28).

Морамо поставити питање о каквој моћи пише Агилар. Шта је то што га чини моћним и како је стекао моћ? У дефиницијама преводиоца углавном се налази схватање да је преводилац посредник међу културама. Фуентес, међутим, доводи у питање такво одређење преводиоца у конкретном случају сусрета Ернана Кортеса и Моктесуме. Да ли Херонимо Агилар, преводилац, спаја или раздваја шпанску и индијанску културу? Или је његова улога посве безначајна у унапред записаном току судбине два народа? Да ли је преводилац заиста невидљив или му управо та невидљивост омогућава да се неприметно умеша у борбу културних надмоћи и освајања? Агилар сам открива своје стратегије моћи: „Преводио сам по сопственом нахођењу. Пораженом принцу нисам пренео оно што је Кортес заиста рекао, него сам у уста нашег вође убацио једну претњу...“ /.../ „Превео сам, издао сам, измислио сам“<sup>3</sup> (Фуентес 2000: 13). Можемо овоме додати речи Ортеге и Гасета, Фуентесовог узора у теорији књижевности, који нас подсећа на етимологију речи преводити – издати: “Traduttore, traditore” (Ортега и Гасет 2004: 19). Преводом Агилар покушава да дестабилизује односе

1 “pues comprobé mi poder para decidir la paz o la guerra gracias a la posesión de las palabras.” (Фуентес 2008: 39)

2 “mi propia empresa de descubrimiento” “era el poder; y más que el poder, era la vida misma” (Фуентес 2008: 35)

3 “Traduje a mi antojo. No le comuniqué al príncipe vencido lo que Cortés realmente le dijo, sino que puse en boca de nuestro jefe una amenaza. /.../ Traduje, traicioné, inventé.” (Фуентес 2008: 16-17)

Кортеса и Моктесуме, односно да дестабилизује Кортесову надмоћ над индијанским народом, тако што ће изнети Моктесуми у преводу Кортесове неизречене намере. Кортесове речи мира преводи речником рата – користи дискурс колонизације у склопу превода парадоксално у субверзивне сврхе – да предупреди колонизаторске намере Кортеса.

Превођење постаје оружје, јер ствара знање и може да обезбеди повољнију позицију ономе ко га контролише. Агилар инструментализује превод како би себи надоместио осећај губитка, неприпадања, фрустрације мушкости, односно како би доказао себи да није невидљив и да његова улога у судбоносном сусрету две културе није анонимна већ од одлучујућег значаја за стварање мексичког идентитета. Превођење тако постаје много сложенији културни процес него што се очекује – један од конфликтних аспеката контакта међу културама, па и инструмент доминације једне културе над другом (Овиди Карбонеј и Кортес 1998: 239, 261).

Фикционални преводиоци се често представљају као луталице међу језицима, земљама и културама, који су прихватили професионалну улогу посредника као последицу њиховог одласка из родне земље. Такви преводиоци су заточени између светова, не припадају ни једном. Поставља се ипак питање да ли је заробљеност у међупростору између две културе повлашћен положај који преводиоцу омогућава манипулисање информацијама у преводу или може да се претвори у знатно сложеније питање осећања припадности и верности култури порекла или усвојеној култури. Да бисмо о овом питању говорили на примеру приче „Две обале“ потребно је разјаснити како се Агилар нашао у улози преводиоца. Ради се о типичној причи о бродолому. Током једне експедиције пре Кортеса Херонимо де Агилар и његов пријатељ Гонсало Гереро доживели су бродолом на обалама Јукатана и остали да живе са народом Маја коме су се потпуно дивили и чији су језик и културу прихватили. Док се Гереро оженио индијанком па чак и предводио побуну тог народа против Шпанаца, те га поједини сматрају оцем хиспаноамеричког културног мешанства (*mestizaje*), Агилар се приликом поновног сусрета са Шпанцима прикључио Кортесу и постао његов тумач. На овом месту треба се осврнути на питање губитка и поновног стицања матерњег језика. Језик у Фуентесовој причи није само оружје манипулације историјом, нити само показатељ моћи већ се на њему заснива и идентитет. Бродоломника Агилара можемо посматрати као изгнаника који је одсечен од својих корена, земље, прошлости, а укорењеност је основна потреба човека. У таквој си-

туацији изгнаник осећа потребу да поново успостави свој прекинут живот и идентитет се гради од крхотина старог и прекида који намеће изгнанство. Приликом усвајања новог језика и прихватања нове средине долази до осећања губитка властитог језика. Поновно откривање језика представља поновно учење и овладавање матерњим језиком, о чему сведочи и Агилар. Међутим, Агилар поставља једно значајније питање: „јесам ли, вративши се друштву и језику Шпанаца, изнова открио себе?“<sup>4</sup> (Фуентес 2000: 35). Одговор на ово питање дају сами његови поступци. Иако се Гереро одрекао свог порекла и остао у новостеченој домовини, као што сам Агилар открива, прави издајица шпанског народа није био Гереро већ он – Кортесов блиски сарадник. Преводаца треба да има два гласа, да познаје два језика ради превођења, но, Агилар је имао и две домовине између којих је био растрзан. Изјашњава се као Шпанац, али његови циљеви нису исти као циљеви шпанских освајача: „Тако сам се прикључио са надом у победу Индијанаца. Сви моји потези, већ сте их докучили, а ја вам их, ево, могу рећи из свог недодирљивог покроба, имали су за циљ следеће: тријумф Индијанаца против Шпанаца.“<sup>5</sup> (Фуентес 2000: 22).

На крају свега, поставља се питање да ли је Агиларова издаја заиста успела и какав је учинак његових побуњеничких поступака. Да ли је изменио ток ствари? Из речи које је упутио индијанки Марини: „не знам како да се носим са свеукупним злом што се дешава, нисам кадар да га спречим, али можда ти и ја скупа, Индијанка и Шпанац, можемо понешто да спасемо, уколико се сложимо и надам се, донекле заволимо...“<sup>6</sup> (Фуентес 2000: 33), сазнајемо да појединачна није одлучујућа по судбину Мексика и да успех подвига зависи од споја две цивилизације и културе. Агиларова замисао јесте да се шпанска и индијанска култура споје мирним путем, но, будућност је ипак, каже он, мутна, неизвесна, те стога, непобедива. Агиларова издаја састојала се у осујећивању судбине речима, маштом и лажима. Међутим, да ли је могуће осујетити судбину или је она унапред записана, као што су Астеци веровали? Агилар наводи: „Када се реч, машта и лаж измешају, њихов је изданак истина...“ (Фуентес

4 „¿Me redescubrí a mí mismo al regresar a la compañía y la lengua de los españoles?“ (Фуентес 2008: 43)

5 „Me asocié de este modo a la esperanza de una victoria indígena. Todos mis actos, ya los habéis adivinado y yo os lo puedo decir desde mi sudario intangible, iban dirigidos a esta meta: el triunfo de los indios contra los españoles.“ (Фуентес 2008: 26-27)

6 „Nuestras miradas se cruzaron y yo le dije sin hablar, sé mía, yo hablo tu lengua maya y quiero a tu pueblo, no sé cómo combatir la fatalidad de cuanto ocurre, no puedo impedirlo, pero acaso tú y yo juntos, india y español, podamos salvar algo, si nos ponemos de acuerdo y sobre todo, si nos queremos un poco...“ (Фуентес 2008: 40)



2000: 22). Преводећи, он је лагао конкистадора, но, из перспективе будућности, Агиларове позиције из смрти, лажи су постале истина – парадоксално, долази до остварења преведеног и Кортес осваја Теноћтитлан. Лажи и издаја постају проблематичне категорије: „Али будући да се заиста тако и збило, да су се моје нетачне речи преиначиле у јаву, зар нисам имао права да опречно преводим капетану и пренесем Астеку, својим лажима, истину? Или су пак моје речи биле, којим случајем, пука трампа, а ја само одскочна даска усуду који је преобразио обману у истину?“<sup>7</sup> (Фуентес 2000: 14). Поново се потврђује да Истина није једна већ је треба посматрати у множини, као друштвено, идеолошки и историјски условљену. Историја, као и фикција, јесу дискурси, видимо из Агиларових речи: „Збило се управо оно што сам ја, својим лажима, измислио.“<sup>8</sup> (Фуентес 2000: 14).

Карлос Фуентес нам потврђује да је историја само једна људска конструкција и да прошлост треба преиспитати и успоставити дијалог са њом у светлости садашњости. Како у романима, тако и у есејима, Фуентес поставља питање мексичког идентитета и националног бића и одговор налази у рађању Мексика у судару светава – европске и прехиспанске цивилизације – чиме се објашњава дуализам савременог Мексика. У причи „Две обале“ путем разматрања питања превођења и улоге преводиоца у освајању Теноћтитлана, он ревидира прошлост и закључује: „из прожимања култура настаје васељена у исто време нова и опорављена, порозна, сложена, плодносна.“<sup>9</sup> (Фуентес 2000: 45). Основна теза која се иза те ревизије јавља јесте да Мексико треба да постоји у плуралитету култура.

## Литература

Баснет 2009: С. Баснет, Покоран или моћан – ново вредновање улоге преводиоца: *Поља*, 460, Нови Сад, 46-56.

Фуентес 2000: К. Фуентес, *Наранџа*, превео Милорад Тодоровић – Капитен, Београд: Беополис.

7 Mas como así sucedió en efecto, convirtiéndose mis falsas palabras en realidad, ¿no tuve razón en traducir al revés al capitán y decirle, con mis mentiras, la verdad al azteca? ¿O fueron mis palabras, acaso, un mero trueque y no fui yo sino el intermediario (el traductor) y el resorte de una fatalidad que transformó el engaño en verdad?” (Фуентес 2008: 17)

8 “Sucedió exactamente lo que yo, mentirosamente, inventé.” (Фуентес 2008: 18)

9 “Un universo a la vez nuevo y recuperado, permeable, complejo, fecundo, nació del contacto entre las culturas.” (Фуентес 2008: 55)

- Хачион 1996: Л. Хачион, *Поетика постмодернизма*, превели Владимир Гвозден и Љубица Станковић, Нови Сад: Светови.
- Мекхејл 1996: Б. Мекхејл, Постмодерна проза (Стварно, у поређењу са чим?): *Реч*, 28, Београд, 105-119.
- Ортега и Гасет 2004: Х. Ортега и Гасет, *Беда и сјај превођења*, превела Александра Манчић, Београд: Рад.
- Кордонеј и Кортес 1998: О. Carbonell i Cortés, *Traducción y cultura. De la ideología al texto*, Salamanca: Ediciones Colegio de España.
- Еган 2006: L. Egan, El naranjo, o los círculos narrados de Carlos Fuentes, en: P. Brescia y E. Romano (eds.), *El ojo en el caleidoscopio*, Madrid: UNAM.
- Фуентес 2008: С. Fuentes, *El naranjo*, Madrid: Alfaguara.
- 1969: -----, *La nueva novela hispanoamericana*, México: Editorial de Joaquín Mortiz.
- Гонсалес Боишо, Ордис Васкес 2008: J. C. González Boixo y J. Ordiz Vázquez, La narrativa en México, en: T. Barrera (coord.), *Historia de la literatura hispanoamericana, Siglo XX*, Tomo III, Madrid: Cátedra.
- Хелмут 1997: С. Helmuth, *The postmodern Fuentes*, Bucknell University Press.
- Уртадо Албир 2001: А. Hurtado Albir, *Traducción y traductología*, Madrid: Cátedra.
- Пељус 2004: Е. Pellús, Construcción y destrucción de dos culturas: aztecas y españoles en tres relatos de Carlos Fuentes: *América sin nombre*, 5-6, Alicante, 188-195.
- Ранеро Касто 2004: М. Ranero Castro, Uniendo lo diferente. Diferenciando la unidad. La frontera de cristal de Carlos Fuentes, en: P. Cabrera López y C. Balart Carmona (eds.), *Pensamiento, cultura y literatura en América Latina*, México: Plaza y Valdés.
- Сен-Андре 2001: Е. М. Saint-André, El poder de la palabra en El naranjo. El esbozo de la utopía en la narrativa de Carlos Fuentes, en: Е. М. Saint-André (ed.), Argentina: Universidad Nacional de San Juan/ Effha.

Mirjana Sekulić

## “LAS DOS ORILLAS” DE FUENTES: LA REVISIÓN DEL PASADO EN LA BÚSQUEDA DE LA IDENTIDAD NACIONAL

Resumen

En el presente trabajo se cuestiona el concepto de la traducción y del papel del traductor en el encuentro de dos culturas en el relato “Las dos orillas” del escritor mejicano Carlos Fuentes. La obra se comprende como una metaficción historiográfica y el trabajo se dedica a comprobar la concepción postmoderna de Fuentes sobre la historia como una construcción humana. El acceso a la historia está condicionado por

la textualidad y la conquista de Méjico se conoce por los documentos escritos que la testimonian. Tomando como punto de partida *Historia Verdadera de la Conquista de la Nueva España* de Bernal Díaz del Castillo Fuentes re-interpreta el pasado de Méjico, con atención a la figura del traductor Jerónimo de Aguilar de quien las crónicas del descubrimiento y la conquista de América no nos dejan muchos datos a pesar de su importancia en la conquista de los nuevos territorios. Dado que la aproximación a la cultura extranjera exige un proceso de traducción, del traductor depende la superación tanto de las diferencias culturales y el diálogo como de la colonización. El trabajo plantea la pregunta de la ideología del traductor condicionada por su pertenencia doble a la cultura nativa española y a la adoptada indígena. En ese contexto la traición, la verdad y las mentiras se hacen categorías cuestionables cuyos límites desvanecen con el tiempo y cuya influencia sobre el curso de la historia hay que descubrir.

Palabras clave: crónicas, conquista de Méjico, el encuentro de culturas, traducción, traición

Примљен јануара 2011.

Прихваћен за штампу фебруара 2011.